

Смолій Людмила Василівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки

Уманський національний університет садівництва

СУЧАСНІ ТRENДИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

На тлі сучасного загострення багатьох соціальних, екологічних та економічних проблем ідея соціального підприємництва привертає увагу науковців та бізнесменів, ставши новою парадигмою підприємницького мислення. Соціальне підприємництво поєднує ділову винахідливість з власними матеріальними ресурсами, виступаючи механізмом виявлення та ефективного вирішення соціальних проблем.

Соціальне підприємництво як заснована на самоокупній основі господарська діяльність з виробництва соціально значущого продукту або послуги із застосуванням інноваційних рішень, які перетворюють на користь суспільства саму послугу та/або механізми її економічної реалізації, своєю кінцевою метою має не отримання прибутку, а виробництво продукту або послуги, призначеної для вирішення суспільної проблеми [1, с. 23].

Соціальне підприємництво має такі компоненти:

- соціальна проблема, яка впродовж тривалого часу існує в суспільстві через обмежений доступ певної цільової групи до фінансових та політичних ресурсів для її вирішення;
- розробка та впровадження механізму інноваційного вирішення проблеми, яка порушує стабільний, але несправедливий баланс;
- створення нового, стійкого балансу, що вивільняє ресурси для згаданої цільової групи і передбачає краще майбутнє не тільки для цих людей, а й для суспільства загалом.

Враховуючи переваги, які здатні забезпечити соціальні підприємства, діяльність з розвитку соціального підприємництва в Україні останнім часом активізувалася. Зокрема, створено Всеукраїнський ресурсний центр розвитку соціального підприємництва «Соціальні ініціативи», який не тільки забезпечує підтримку проектів соціального підприємництва, а й сприяє обміну досвідом, координації зусиль зацікавлених інститутів, публікує перелік діючих соціальних підприємств, інформацію про їх соціальну активність та досягнуті результати. Проект реалізовується в межах програми «Розвиток соціального підприємництва в Україні», що є спільною ініціативою Британської Ради в Україні, Фонду «Східна Європа», Pricewaterhouse Coopers в Україні, Ерсте Банку та Міжнародного фонду «Відродження».

За даними проекту «Соціальне підприємництво в Україні», станом на травень 2017 року в Україні функціонувало 148 суб'єктів соціального підприємництва [2]. Їх місія реалізується через: працевлаштування представників соціально вразливих груп населення; підтримку закладів та

організацій для вразливих груп населення; підтримку соціальних, культурних заходів, проектів, програм; розповсюдження інформації про потреби нужденних; організацію і проведення просвітницьких, інформаційних, навчальних заходів; реалізацію соціальних проектів і консультування, коучинг, експертну підтримку з соціального аудиту; проведення маркетингових досліджень для цільових аудиторій (представників ОСГ, молоді і безробітних, місцевих громад); допомога військовослужбовцям, що отримали поранення на фронті та ін.

Поширеними організаційно-правовими формами соціальних підприємств в Україні є такі: громадські організації в поєднанні з ФОП – 28 %, громадська організація – 26 %, фізична особа-підприємець – 15 %, ТОВ і підприємствооб'єднання громадян по 13 % кожен, по 2,5 % припадає на благодійні фонди та приватних підприємців [2]. Найсуттєвішим фактором вибору тієї чи іншої організаційно-правової форми є податкове законодавство. Найпоширенішим видом діяльності українських соціальних підприємств є надання послуг – майже 67% підприємств (освіта, спортивні клуби, туризм); поєднання виробництва і надання послуг – 26 % (легка промисловість і психологічна допомога, виробництво сувенірної продукції української тематики та професійно-технічна освіта, діяльність шкіл підготовки водіїв транспортних засобів, надання соціальної допомоги без забезпечення проживання для осіб похилого віку та інвалідів). Виробничою діяльністю займаються лише 7 % підприємств (сфера харчування, поліграфія, сільське господарство) [2].

На сьогоднішній день в Україні державні органи не здійснюють активну політику у напрямку підтримки і розвитку такого виду підприємств. Одним із кроків у напрямку легалізації та підтримки соціального підприємництва можна вважати два законопроекти: «Про соціальні підприємства» та «Про внесення зміни до ст. 154 Податкового кодексу України щодо підтримки соціальних підприємств», які були внесені у 2012 році на розгляд Комітету ВР з податкової політики. Перший вводив поняття «соціальне підприємство» та визначав критерії, за якими підприємство могло бути визнане «соціальним». Другим законопроектом пропонувалося звільняти соціальні підприємства від оподаткування прибутку, отриманого від продажу (постачання) товарів і виконання соціальних робіт і послуг. Автор законопроекту також пропонував створити Міжвідомчу комісію з питань підтримки соціальних підприємств, яка б визначала статус «соціальності» того чи іншого підприємства та його відповідність умовам на отримання податкових пільг. Однак комітет ВР з податкової політики відхилив перший законопроект ще на стадії його розгляду в комітеті, після чого другий законопроект був знятий з розгляду [3]. З іншого боку, місцеві органи влади зголошуються допомагати соціальним підприємствам, наприклад, здавати в оренду за мінімальними цінами чи взагалі на безоплатній основі приміщення, що знаходяться на місцевому балансі і не використовуються.

Активізація розвитку соціальних підприємств в Україні вимагає розробки відповідної державної стратегії, зокрема, формування спеціальної законодавчої

бази для їх функціонування, відповідної програми розвитку з визначеними пріоритетами їх державної фінансової підтримки, створення інструментів залучення бізнесу та громадських організацій та створення сприятливих умов у сфері оподаткування соціальних підприємств.

Список використаної літератури

1. Ігнатович Н. Зарубіжний досвід розвитку соціального підприємництва / Ігнатович Н., Гура В. // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. – 2014. – 12(165). – С. 22–25.

2. Каталог соціальних підприємств України 2016-2017 рр. [Електронний ресурс]. – Київ. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/0B5k4OK2hVgtAOWhGV1RjcW8zZlk/view>

3. Смаглій К. Чи потрібен Україні закон про соціальне підприємництво? [Електронний ресурс] / К. Смаглій. – 2013. – Режим доступу: <http://biggggidea.com/practices/1163/> Збірник матер